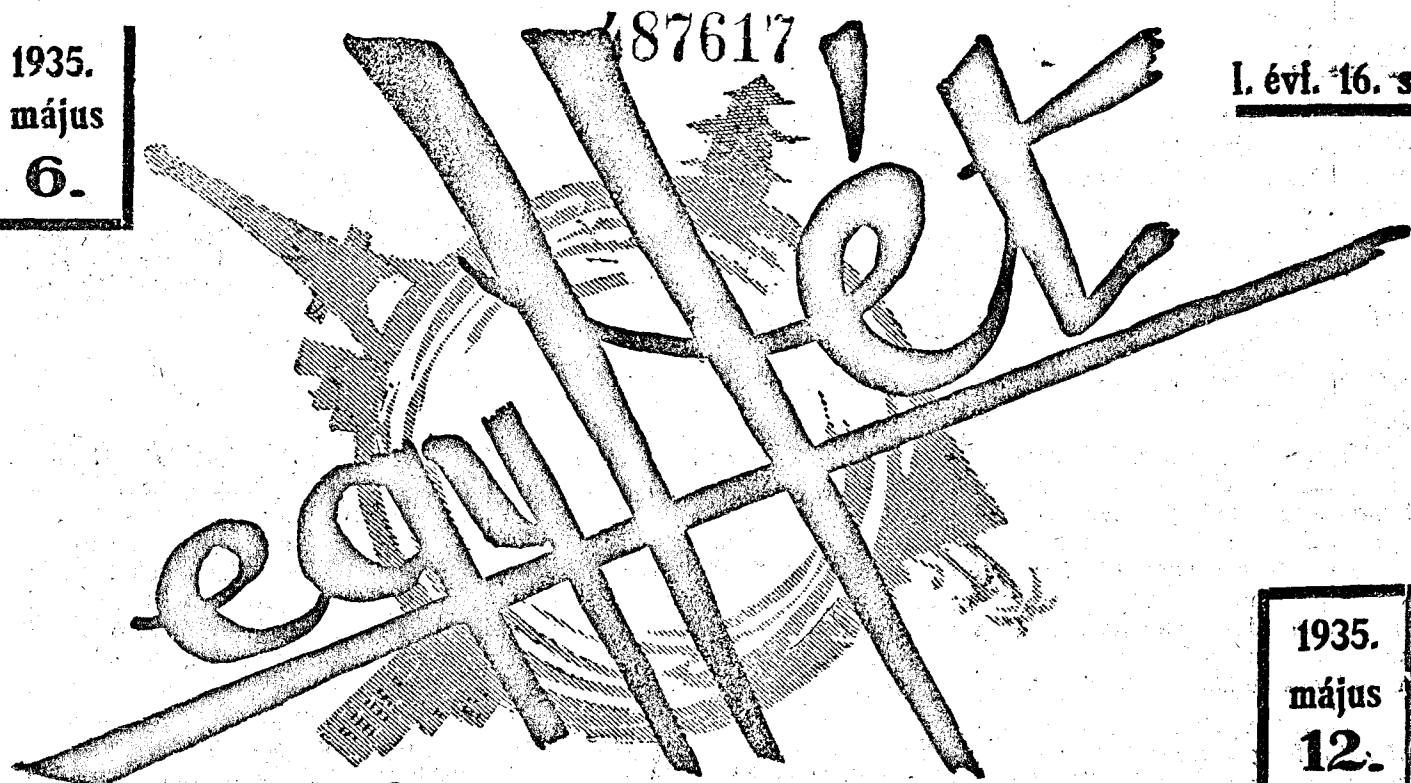

Ára 3 lei

1935.
május
6.

I. évi. 16. sz.

1935.
május
12.

==== **BÁRDOS LÁSZLÓ HETILAPJA** ====

Németország bekerítése

Herczka István: A divatos hirlapíró

Méliusz N. József: **Szervusz Lázár**

Hitler keze Romániában

Bányai László: **Mégegyszer Panait Istrati**

Arnold de Brescia: A demagógia logikátlan

**A vasöntőde munkásai
és a döntőbiróság**

**Szilágyi András üzenete Gárdonyi Istvánnak
Timișoarára. — Faragó Farkas Imre verse stb.**

Németország bekerítése

Már a népjog specialistái sem ismerik ki magukat. A sok kevésbé fontos megegyezésen kívül fenn áll a népszövetségi paktum, a locarnói megegyezés és a husszor módosított keleti paktumtervezet, melyet sok egyes szerződésre bontottak föl s amelyeknek mind nem szabad egymással összeütközésbe kerülniök.

A most tárgyalt jogi megfogalmazásoktól függ Európa sorsa. Amit most megformuláznak, az eldönti valamennyiünk sorsát; a viták közben nagyon elkomplikálódtak és a kitarító újságolvasó is csak felét érti a dolgoknak. Miről van tehát szó? Erről: a Szovjetunió kölcsönös segítséget akar mindenféle német támadással szemben, akár Kelet felé irányuljon a támadás, akár Nyugat felé. A védekezésnek automatikusan kell megindulnia. Franciaország azonban... bár akarja az orosz segítséget, abban az esetben, ha megtámadják, de ha a háboru nem a Rajnánál tör ki, hanem Keleten, akkor Franciaország kerülni igyekszik az automatikusan életbelépő szövetséget. Erre az esetre Laval komplikált konstrukciót szeretne megvalósítani, amelyet adott esetben úgy is lehetne magyarázni, hogy Franciaországnak nem kéne a háboruban résztvennie. Az egyenlőtlen üzlet jogi érvekkel huzzák-halasztják. Litvinov annyira előnytelennek találta a dolgot, hogy gyorsan Moszkvába utazott. A Qai de Orsayon nagyon meglepődtek, mikor a barátságosan meghívott népbiztos nem jelent meg. A gondokbamertült francia nép most szorongatja külügyminiszterét, az ügyes diplomatát, hogy a tárgyalásokat ne szakítsa meg.

Erről van tehát szó: Európa szívében Pandora szelencéje van, tele romboló erővel, melyek azzal fenyegetnek, hogy egy nap kiszabadulnak és köröskörül mindent megsemmisítenek. E gyászt és szerencsétlenséget hozó szelence fedelére kell ráülniök a nagyhatalmaknak, a kis nemzetekkel együtt; sulyuk elég nagy volna ahhoz, hogy megakadályozzák a háborút.

Németország ma Pandora szelencéje: a világ ma a népszövetségi tanács genfi ülésén eljutott ehhez a felismeréshez. Németország erkölcsi bekerítése befejezett tény; a katonai bekerítésnek szintén be kell következnie. Laval, aki a genfi gyűlésen keresztül vitte Németország megbélyegzését, azt remélte, hogy ezzel már be is fejezte működését. Megmutatta erejét és élvezni akarta diadalát. De a genfi határozat tovább nyomta annak megszerkesztőit. A közvélemény, a világ véleménye, még negyhatalmat jelent a nemfasiszta országokban. A francia külpolitika kénytelen lesz genfi győzelméből levonni a konsekvenciákat.

Hogy milyen gyorsan, vagy milyen lassan viszik keresztül Németország bekerítését, ezt előre tudni nem lehet. Az azonban biztos, hogy e bekerítés feltartóztatlan. Ezek szerint már mérleget is csinálhatunk: kifizetődött-e Németországnak a március tizenhatodiki jogtiprás!? Okos volt-e, hogy Németország felfegyverezte magát?

A harmadik birodalom, amely legsúlyosabb veresége idején Göring esküvőjét és Hitler születésnapját ünnepelte nagy lármával, eredményeit nagyon drágán fizeti meg. Ma nem erősebb, mint két esztendővel ezelőtt volt, hisz akkor is volt olyan erős katonailag, hogy kis szomszédjai közül akármelyiket, mondjuk Litvániát letiporhatta és megemészthette volna. Franciaország akkor katonailag erősebb volt, azóta abszolút erőben Németország tulszárnyalta, de viszonylag Franhiország mégis meg erősödött. Anglia ugyanis két évvel ezelőtt még erősen szimpatizált Németországgal, Olaszország pedig majdnem szövetségese volt. A harmadik birodalom egyetlen nyeresége: Lengyelország, amely azonban mint a genfi eredmény bizonyítja, szintén kétes nyereség.

A véderőtörvény bevezetése sulyos hiba volt. Ez megpecsételte Németország izolálását éppen, amikor a német felfegyverkezést különben is

törvényesítették volna. És Németországon belül szintén nem hozta meg a hangulatnak azt a felkorbácsolását, melyet magunk is vártunk volna. A danzigi választások fiaskója után lassan kezdenek átszivárogni a bizalmi tanácsokat választó üzemi szavazások eredményei. Itt is blamálták magukat. Az összes jelentések egybehangzóan bizonyítják, hogy az illegális szccálista munka az üzemekben egyre nő. Bár a proletariátus körében szintén vannak sovinszta irányok, a munkásokat nagy tömegekben nem sikerült megfogniok.

A porosz-német történelem megtanít minket arra, hogy a belső és külső fiaskókat nem vallják be, hanem hazugságokkal győzelemmé hamisítják. E vélt győzelmek mindég ugyanazoknak az embereknek használnak: a katonaságnak. A generálisok követelték a felfegyverzést s ezzel elősegítették a kalandor külpolitikát. Ezáltal befolyásuk növekedett s az általános véderőtörvény bevezetése befolyásukat még jobban megnövelte. Most ugyanaz a katonaság Genfben nyilvánvalóvá lett veszályos külpolitikai heizetet arra használja fel, hogy néhány merev nemzetiszocialista külpolitikus diletáns eltakarítsa az utból. Különbön tulkorán tör ki a háboru s a Reichswehrnek időre van szüksége.

A felszínen megint a tiszték vannak. Blomberg állása napról-napra szilárdabb és jelentékenyebb lesz. Ami Schacht a gazdaságnak, ugyanaz Blomberg katonai apparátusnak. Leegyszerűsítve és egyszerűbb formulára hozva az egészet mondhatjuk: ma Hitler a király, de Schacht és Blomberg uralkodnak. A technikai szempontból kiáló németgazdaság összedolgozása a ragyogóan képzett német katonasággal, ez a német háborus előkészülés alapja. Aki ismeri a németgazdaság vezetőit és a német vezérkari főnökséget, e nyugodt és megfontolt számolókat, az könnyen belátja, hogy ezeket az urakat morális elitelésekkel nem lehet meg sem közelíteni.

ARCKÉPCSARNOK:

A divatos hírlapíró

Zsarainak kis bajusza volt, beretva élesre vasalt nadrágja és szerkesztői címe. A bajusz a la Adolphe Menjou és rendkívül alkalmasnak mutatkozott filmkulturált zsurléánykák meghódítására. A filmvagyálmokkal telt hölgyek Béla bajuszkája láttán asszociáltak és bávaton szédültek karjaiba. A pincér a kávéházban szerkesztő urnak szőlította és ha ezt olyan hangosan cselekedte, hogy a harmadik asztalnál is meghallották, akkor két lei borraival dobott a tálcára. A tálca bádoból volt és a két lei hangosan pengett rajta. Ezt is meghallották a harmadik asztalnál. Az ilyen gyors ütemben egymást követő gesztusok sorozata bebizonyítottak látatta, hogy Béla feltétlen és komoly szerkesztő. No, meg az „i” betű a neve végén. Ez az „i” különben szeszélyes és önálló életet folytatott. Nem tudni, hogy s mint, de többször ipszilonná nyomtatták ki. A demokratikusabb szellemű érdeklődőknek, az „i”-nek ipszilonná való szublimálását azzal okolta meg, hogy: „Á, izé. sajtóhiba az kérem.”

Különben mindenben ilyen óvatos volt és ha szidta is a rendbontó és zavarosfejtű munkásokat, az is előfordult, hogy egy gyár igazgatói tanácsát megdorgálta. „A munkakonfliktus ügyében — mondotta neki aznap a főszerkesztője — egy kicsit a pájslijába mehet a Posztóipar R. T.-nek. A disznók nem akarják felemelni a pauszát, a belövés viszont emelni fogja a példányszámot”.

A háborútól egyenesen irtózott. A háborútól Barbusse, Romain Rolland, Malraux és a távirati iroda jelentése szerint a külügyminiszter is irtózik. Innen látszik, hogy volt önkritikája és meg tudta válogatni a társaságát.

Cikkeken kívül, novellákat és prózai költeményeket írt. „Ó kérem, a progressziveknek ebben igazuk van, hogy a rim, az csak gátlás. Ami igaz, igaz”. Így ismerte el mindenből azt, amit a maga részére a legcélszerűbbnek talált.

Rggel ha felkelt, csak elől vizesítette meg haját. Reménykedett, hogy ettől hullni fog és a homloka majd magasabbnak látszik. A homlokát a tükörből látta, viszont a tükörből a homlok mögé már nem lehet látni.

Délelőttönként lement a nyomdába és ilyenkor elhitette magával, hogy ő a technikai szerkesztő. „Azt a címet kétcicerós kursiv verzálból szedje”. Az idegen szavak izétől összecserdült szájában a nyál. A betűfajok latin elnevezéséből csak ezt az egyet tanulta meg, mert ez volt a leghosszabb. Hogy nem csupa egyformán szedett cím jelent meg a lapban, az a nyomdászokon mulott, akik a fülük mellett engedték el az utasításait.

Utána törvényszéki tárgyalásokat halgatott és szorgalmasan jegyzett a blokkjába. A jegyző is fekete talárt viselt, mint a bírak és Zsarai többször szerét ejtette, hogy kezeifogjon vele, úgy talárosan, a szünetben. Különben a jegyző egy falusi földműves fia és otthon gatyában járt. Tulajdonképpen a talárral fogott kezét Zsarai.

Délután négykor megszálltatott egy Voltair könyvet. Az írással kifelé viselte a hóna alatt és a délutáni napsugár ezer reflexben tükrözte vissza az aranybetűket: Voltair. — Nagyön intelligens fiu ez a Zsarai szerkesztő — mutatott a cukrászdából az arany betűkre egy kövér mama és utána megint a fagyaltról beszélt, mert —...jégdarabkák vannak benne, hogy nem süli ki a pofájuk”.

Őt és hat óra között külpolitikát csinált. A sárka földig lehordta Litwinowot és jóakaratosan megirta neki, hogy mit kellene csinálnia ahhoz, hogy jó politikus legyen. (Litwinow ugyanakkor odahaza többször csuklott és barátainak rossz kedélyállapotáról panaszkodott.) Hitlerrel kiméletesebben bánt, de azért őt is megdorgálta, a lap több zsidó felekezeti előfizetőjére való tekintettel.

Hétkor: — Magdi drága, na Magdi drága...

— Ne, ne... Béla összegyűri a ruhámat...

— Magdi ne legyen csacsi.

— Kérem, kérem vegye el a kezét...

Ez is azt akarja, hogy elvegyem feleségül — gondolta magában, azután elment egy nőhöz, aki pénzdarabokért amortizálta a testét, az egészet pedig megirta az „Eros” című kéjlapnak száz leiert. A nőnek száz leit adott, az erotikus lapról

száz leit kapott és így a novella a patyolattiszta és haszonleséstől mentes irodalom jegyében született.

Egy napjából kicsent részletek ezek és éjszakáját főösleges idekarcolni. A nevét ki szokták nyomtatni és a neve alá vagy fölé ezt, amit ő mondanivalónak vél.

Ő ha a tükörbe néz, csak a homlokát látja, fenköit homlokát.

A mai társadalom emlőin nevelkedett; ő a „szerkesztő ur”.

Herczka István

Hitlerék keze Romániában

Katolikus husvét vasárnapján a sváb bánság szívében Billéden a sváb Hitlerista alakulatok óriási aranyu népgyűlést tartottak, melyen zászlókkal, katonazenekerokkal s felémelt hitlerista kézzel vonultak fel.

A gyűlés sváb-szász hitlerizmus első komoly seregszemléje a nemzeti szocialista pártnak, a kormány által való betiltása óta. Hatezer delegátus részvétele bizonyítja, hogy a sváb-szász hitlerizmus semmit sem veszített erejéből, él, létezik és egész biztos, hogy most is tetemes pénzösszegeket vesz föl az aranyországtól a mozgalom élénkítésére és kiterjesztésére.

Még mielőtt Hitler átvette volna a hatalmat, az erdélyi szászok között volt már hitlerista csoport. Hitlerék hatalomrajövetelével itt is megcsinálták a gleichschaltolást. Dr Fabricius Berlinből ekkor „keleti vezérre” nevezték ki. A Németországból kapott pénzzel Fabricius kiépítette, uniformisba öltöztette az S.A.-t és az S. S.-t. Mikor a nemzeti szocialista pártot fölsozlatták, új pártot alapítottak „Párt a németység megújításáért Romániában” névvel, mellyel legális centrumot teremtettek. A legerősebb hitlerista centrum a szászok között van, utána azonban már a svábok is következnek. Bukovinában és Dél-bessarábiában az ottani németység között szintén szorgalmasan dolgoznak a náciak.

Köztudomású, hogy a vaskárdát Vaidáékon kívül a Harmadik Biro-

dalom is pénzelt. S egészen biztos, hogy a többi fasisztabarát román párt is kapott pénzt a Harmadik Birodalom ügynökeiktől. Hitlerék szá-

mára Románia felvonulási terület és olaj koncessió. Beszarábián keresztül ugyanis oldaltámadást lehet intézni a szovjet ellen.

Irodalmi jegyzetek

Szervusz Lázár!

Kedves Lázár József! Ép most nyolc éve talán, hogy utóljára beszéltünk egymással a gimnáziumban. Ott ültél az előttem lévő padban egy éven keresztül. Emlékszem Lázár József, hogy félelmetes voltál, hatalmasabb és erősebb termetű, mint bármelyikünk. Nagy kinnal vergőd-tél csak át a temesvári papi gimnázium nehézségein, mint mi mindannyian. Én most, nyolc év távlatából bevallom neked, hogy veled szemben, hogy fizikai erőd előtt akkor valami félelemszerű tiszteletet éreztem és elborzadva csak távolról szemléltem mindig, ha osztályunk vezér csibészei piszkáltak szalmaszállal, szurós szavakkal és te előre-sezgett nyakkal, borus arccal, ezeidet ökölbe szorítva fékez-ed magad, hogy közjük ne sapj.

Négerbarna bőröd volt, egyik szemed születésedtől fogva hibás és az ebből támadt gátlásaidat testierőd példátlan felfejlesztésével igyekeztél elfedni. Egyszer emlékszem, nem tudom már melyik esztendőben volt, meglátogattunk páran a külvárosban, a folyón túl, ahol édesapádnak kötélverő műhelye volt és ahol tulajdonképeni erődöt szerezted a munkában. Már csak azt tudom, hogy te jókedvű voltál és örültél annak, hogy iskolatársaid meglátogattak és szórakoztatásunkra író sulyokat emelgettél játszva.

Néhány hét előtt azután újra láttalak. Elsiettel mellettem és félrefordítottad fejed. Mikor rád kiáltottam volna, hogy „szervusz Lázár, mit csinálsz még?” már nagyon messzi jártál. Én álltam és néztem utánad és alakoddal együtt felelevenedett a hajdani papi iskola, ahol a nevelést oly borzalmasan végezték és ahol oly kevés, talán semmi utraválót

se adhattak, amikor ködös terveink és vágyaink oly sokféle zavartak.

Azóta nem láttalak és ez a néhány hét előtti találkozás is kimúlt volna emlékezetemből, hogyha fiatal író barátom nem állít be véletlenül hozzám multkoriban a következő szavakkal:

„Már régen figyelmeztetni akartalak egy igen érdekes alakra. Ujságárus valahol a külvárosban. Van egy kicsi bódéja és néha ír egy-egy elbeszélést, azt elhozza nekem és ha megkérem, hogy itt vagy ott javítsa ki, eltűnik egy fél évre, majd amikor újra találkozom és érdeklődöm elbeszélése sorsa felől, legyint és azt kérdezi: minek? Holnap újra meglátogat és egy novellát hoz, átadom majd neked, hátha lehet belőle valamit csinálni”.

Fiatal író barátom ígéretéhez híven meg is jelent másnap, átadta a novellát, amely mindmáig itt hevert íróasztalomon.

Még hozzá kell fűznöm, hogy barátom leírta alakod, bőröd színét, nyomorúságos helyzetéről beszélt és legvégül hozzátette, hogy a papok gimnáziumába is jártál.

Portréd ekkor hirtelen kifényesedett emlékezetemben és barátom szavainak elébevágva kimondtam nevedet: — Lázár József.

Azután néhány napig ismét egyebek foglaltak le, míg aztán ma elolvastam léniás papírra írott rendkívül jó kézírással oda-vetett elbeszéléseidet.

Egy lélegzet vételel olvastam el ezt a téli történetet, amelyben éppen csak a hajnali piac egy szeglete elevenedik meg, a színközepén egy csavargóval, egy munkanélkülivel, aki lop és akit lelőnek. Tapasztalataid romlat-

lan egészséges realizmusa helyenként teljes fizikai lényegükben megfogott képeket adnak, a történet kerete és eseményei pedig a legteljesebb hitelességgel gomolyognak fel a novella fagyos téleggeli atmoszférájából.

Ugy érzem, sok írónk nem képes így megfogni anyagát. Ugy érzem, hogy őszinté ember i felháborodásod a társadalmi berendezkedéssel szemben, mérleget, ahogyan elbeszéléseid emberét látod meggyőződéselje-sebb, szuggerálóbb bármely romantikus nyomorgóznél, amit írók oly divatos kedvvel vára-zsolnak a fehér papirosra.

Kedves Lázár József, ezt az elbeszéléseidet már nem adjuk vissza; nem várjuk, hogy legyints nagy fekete kezeddél és sötéten azt mondd: „minek?“, hanem keresünk egy lapot, egy szerkesztőt, aki beléjavit, hogy tanulj és nyomdafestékhez juttat és talán száz leit is ad írásodért. Mert ugye Lázár József micsoda óriási pénz ma száz lei?

Elbeszéléseidben Te felismared a való helyzetet, tolvaj hősöd a lopott holmival a hóna alatt „a társadalom elől menekül”.

Ha ezt látod, ha már menekülőfélben vagy, akkor állj meg egy percre. Mérd le újra a helyzetet, gondold meg, mi veszteni való van, ha nem menekülsz, hanem helyeden maradsz és magadra vállalod a helyeden reád kirótt feladatott: tartani hátadat ezzel a mai ellenséges történelmi áradattal szemben és pazar karizmaidat és agyteker-cseidet a küzdelem szolgálatába állítani. Ne legyints már, hogy nem érdemes. Ragadd meg a történelem egyik emeltyűjét és tarts ki emellett az emeltyű mellett, amellyel majdan minden ami eddig volt a földön kifordul sarkaiból.

Egyik kezéd legyen az emeltyűnél és másik kezeddél tartsd a fáklyát, írj, világíts bele életünk polgári társadalmunk zugaiba, amelyekben te jártas vagy, mutasd meg, ha van hozzá elég-séges tehetséged és erőd mind-azt, amit ott lent láttál: A külvárosi kötélverőműhelyt a folyón túl, a szörnyü erőfeszítést, amivel apád urat akart belőled nevelni és az előttem ismeretlen nyolc évet, amely az ujságáru-

sitásig sodort és az élményt, amely végül is helyzetted felismeréséhez juttatott.

Állj közénk, mert nagyon kevesen vagyunk, külvárosból hozott öntudatodat, amellyel oly konokul és komolyan járkáltál valaha a pápi iskola falai alatt és közöttünk a „jó polgári”, téged gunyoló, veled kötekedő

gimnazisták között, akik akkor voltunk.

Kedves Lázár József, elbeszéléseid még ma tovább juttatom valamelyik lapunkhoz és nagyon várom, hogy találkozzunk és kezetfogjunk, mint fegyvertársak, akik a csata előestéjén találkoznak.

Méltusz N. József

Bányai László:

Mégegyszer Panait Istrati

Romain Rolland 1921-ben a következő szavakkal vezette be az irodalomba a hányatott élete után öngyilkosságát meguszó Panait Istrati: „Nem exaltált leveleket, hanem a művet várom öntől”.

P. I. azután megírta a „művet”, a nyomor színjátékát, t e l v e embertelen szenvedésekkel és vaskos, de zavartalan természetességgel felbuggyanó örömmel. Keleti mesélőként a balkáni kikötők kevert, gyűlevész népségének költője lesz, ifjúságának zsufolt élményeit öntve formába. Ugy tűnik fel Párisban, a nyugati polgári irodalom fórumán, mint valami új exotikum. Az ezer-egyéjszakát azonban lázadó szavak borsza fűszerezi s a nyomor mélységeinek pazar színű rajzai P. I.-t újra közel hozzák azokhoz a tömegekhez, akikről elindult a brailai kikötőből s akikről az öngyilkosság megfutamodó álláspontjáiig távolodott.

1927-ben P. I.-t, a polgári társadalmi keretek ellen lázongó s a szocializmussal újra szolidaritást vállaló író meghívják a Szovjet-unió tíz éves évfordulójára. A vendégség hónapjai letelnek s P. I. még mindig maradna. Mint „magánzó” akarja világát élni tovább ebben a gépek zajától, munkajelszavaktól hangos, alakuló kollektív társadalomban.

Azonban itt nem lehet a párisi Montpárnasse kávéházi bábélet napoként végigjátszani. S P. I. szelleme nem tud oly magasra hágni, mint André Gide-é, azé a másik nagy individualistáé, aki a szemrehányásra, hogy „gondolatának szabad játékáról lemondva, önmagának legjaváról mondott le”, — a következőképen felel: „És aztán! Jól tudom, hogy áldozat. Megérdemli az úgy? Ez itt a kérdés; és számomra

ez a lényeges”.

P. I. számára azonban nem ez volt a lényeges. Hamarosan elege van a dolgozók kollektív fegyelméből. P. I. utazik s a határon túlról három kötet vádiratot intéz a Szovjet-Unió ellen. Az adatszertüségével kérkedő második és harmadik kötet nem is az ő tolla alól került ki, de P. I. nevével fedi őket. Az első kötetnek fésületlen, piaci tarkaságu nyelve jobban olvastatja magát, de amit mond, az csak egy össze-vissza csapkodó bosszus emberé, aki önmagát temeti érvei alá.

P. I. azután eltűnt. A hajdani bajtársak számonkérő szemei elől is, a huligánt leső polgári szemek elől is. Hazajött, hazaengedték, sőt hazahívták. Miniszteri szobákat látogatott és végül a szenátoriumot. P. I.-nak nem sok hasznát veték. A betegség mindennél erősebb volt.

Még egy felvillanás: „A Thüringer ház”, amit a polgári lapok nagy elégtétellel könyvelték el, minden művészi súlytalansága ellenére, s amiről a Monde, amelynek valamikor P. I. egyik oszlopa volt, azt írta, hogy „semmi más, mint a burzsoázia védelme”.

P. I.-t azonban az ilyen kritikáknál még jobban fullasztja a csend, ami körülveszi. Exaltált leveleket ír újra, de immár nem a megnyílt szerű Romain Rollandhoz, hanem a „mértéktartó” Nouvelles Littéraires-hez, amely különös kaviárként siet föltálni ezeket a leveleket irodalmi lynceinek. „Az ember, aki sehová sem csatlakozik” — hirdette az egyik levél — s mi az örökös P. I.-ra ismertünk benne, akinek a lázadása sohasem magasioit entudaitta, hanem anarchizmussá duzzadt a vele ellenséges társadalmi keretek közt, ma-

gára hagyva pedig nihilizmussá esett össze. Nyomora hajdan félreérthetetlen egységbe hozta az elnyomottak harcvonalával, az eszmei állásfoglalásban pedig odasülyedt, hogy „a társadalmi hazugság uralkodik minden osztályban”. „Jöjjön az emberiség visszatérése egy századra a nomád élethez, ahoz az élethez, amelyben a társadalomnak nincs hatalma az egyén fölött” — írja levelében.

Mintha visszhangjára lelnénk ezekben a sorokban a Kyra, Kyralina brutalizált fiatal hőse lázadásának az „apai” rend ellen. Talán azért nem akart, mert nem is tudott tartozni sehová?

De nem, a lélektan nem jó vezérelv itt. P. I. igenis lecsatlakozott. Mikor a fasizmus és háboru két nagy felkiáltójele válasz elé állított minden rendezett és rendezetlen világnézeti embert, P. I. a szélsőjobb-oldali demagógia taborára esküdött, mint ahogy annak idején a fekete és barnaingesek prótorianus gárdáihoz odaálltak a dolgozó osztályok gyűlevész elemei és az eszmei harcvonal szökevényei.

P. I.-nak nem volt ideje megvárni a döntést. Meghalt egy zseniális fantázia és egy következtelen életut legmélyebb, legsötétebb állomásán.

Faragó Farkas: Imre

Ez itt a gyár

*Ez itt a gyár:
gépek kábító ritmusa zakatol,
olajos istenek állnak csavar-
korbáccsal kezükben, fékek
rögződnek, feszülő izmok
lendülete terem új körvonalakat.*

*A távolban egy gőszüréna
üvöltése hasít a rezgő semmisségbe
szüntelen forog a lendítőkerék
kékes acéltengely repeszi a munkás
tenyerét, ki rózza szörnyű robotját
ő az új Titán és vérrel olajozza
e förtelmes gépezet
csorba szerkezetét.*

Olvassa és terjessze

az **Egy Hét-et**

ARNOLD de BRESCIA:

A demagógia logikátlan

Április 23-án tartotta meg ülését a nemzeti parasztpárt Ilfov megyei szervezete, amely hivatva volt új irányt kezdeni a párt életében. Az ilfovi gyűlés már a pár nap előtti párt-kongresszus jegyében zajlott le. A „kormánybuktató kampány” első lépését tették meg, s a gyűlésen Mihalache pártelnök is felszólalt. Ha majd a jövő iskolájában a természet-tudományok mellett a társadalom-tudományok is helyet kapnak, a demagógiát tárgyaló fejezet szemléltető példaként elsősorban Mihalache fenti beszéde fog szerepelni. — Bevágta Mihalache ilfovi beszédjét? — kérdezi majd társától a jövő nebulója. Aki elemezni, összefoglalni, kivonatolni fogja és ledrukkolni Mihalache egész szószátyárságát.

A nemzeti parasztpárti tömegek közé dobott legujabb demagók jelszó az ugynevezett *nemzeti parasztállam*. — Világszerte meghalt a liberális állam, éljen a nemzeti parasztpárti állam! — mondja Mihalache, ami alatt természetesen azt kell érteni, hogy álljon félre a liberális kormány és adja át a helyét Mihalache pártjának. Mivel azonban az individualista termelőrend valóban halott és a tömegek ösztönösen is a tervszerinti termelés felé törnek, Mihalache bölcsen megéri az idők szelét és parasztfogó jelszavait is eszerint alakítja. „A *termelőszövetkezet menti meg a kort*” — hirdeti Mihalache. És ezt olyankor teszi meg főprogram-pontnak és kormányratóró vessző-paripának, mikor a termelő, értékesítő és fogyasztó szövetkezetek klaszszikus paraszt és nemzeti hazája: *Dánia romokban hever*.

A háború előtt és alatt a dán paraszt mangalicáit a termelőszövetkezet husfeldolgozó gyárába küldte, ahol feldolgozták, csomagolták és elszállították a húst. A tojását, a tejet, a vaját a dán paraszt szintén termelő szövetkezetén keresztül értékesítette.

Dán falvak lakói vasárnap fehér glazé keztyűt viselnek s cukrászdákat is rendszeren látogatták. Mindez ma már a múlté. *A dán jalu koldusbotra jutott*. Miért? Mert árut termelt, piacra termelt, tőkés rendszerben élt, amely méhben hordja a

terhes ellentmondások halálos csiráit. A strukturája ment tönkre ennek a rendnek és *ha egy épületnek szerkezeti hibái vannak akkor azon hiába akar a lelkiismeretlen és korlátlan demagógia erkélyt építeni*, mégis összeomlik az egész.

— Mi volt minden fasiszta demagógia lényege? — kérdezi majd a jövő tanítója.

— A múltban üzött demagógia lényege az volt, hogy lehetőleg hiven ecsetelték a mindenki által ismert tarthatatlan nyomort s a tömegek lelkében élő vágyak teljesedését ígérte a demagóg; anélkül, hogy ígéretése pillanatában sejtelmé lett volna a kivitel módjáról, másrészt, anélkül, hogy komolyan törődött volna a tömegek érdekeivel.

— Miért tette ezt a Mihalache? — hangzik majd zordonul a következő kérdés.

— Ezzel lehetett tovább is hitegetni a tömegeket.

— Bizonyisd be állításodat — mondja majd a tanító.

— Állításomat Mihalache népribun 1935 évi április 23-i beszédjével támasztom alá, ahol szószertint a következőket mondotta: „Régebben buzánkat a külföldi országok felé irányították, ma már azonban senki sem vásárolja meg, mert mindegyik országnak meg van a saját buzája”. Néhány sorral lejjebb pedig így folytatja: „A termelést többé ne a paraszt irányítsa a saját feje szerint, hanem bizonyos terv alapján vessen el jó magot, végezzen jó munkát, tudománnyal, értelmes és világos ésszel. Termelvényeit gyűjtse össze, osztályozza minőség szerint, vigye ki lehetőleg olcsó áron, a legközelebbi idő alatt a legközelebbi kikötőig, hogy aztán az állam támogatásával azok felé a piacok felé tereljük, amelyeket régen uraltunk”.

— Mit bizonyít ez a két idézet?

— Ez a két idézet szégyenteljes ellenmondásról tesz bizonyosságot.

— Helyes, folytasd!

— Kérem szépen — szipákolja majd a megszeppent diák — a logika nem tűri az ellenmondás folytatását.

— Látszik, hogy nem készültél. Az utóbbi időben feltűnően hanyatlász. Nem tudod, hogy a demagógia

nem ismeri a logikát?

— Bocsánatot kérek, már eszembe jutott. Mihalache ugyanis beszédje vége felé így folytatja: „Miért járjunk mi husz—harminc ezer vagon buzával koldulva, könyörögni idegen országokban, hogy vegyék meg tőlünk, mikor ugyanis disznókat és lovakat etetnek a mi buzánkkal ugyanakkor országunkban a paraszt lakosság nem fogyaszt buzát, nem eszik kenyeret. Meg vagyok győződve róla, hogy az új művelt és gazdag paraszt háromszor annyit fog fogyasztani, mint a mai paraszt”.

— Foglald össze a mondottakat.

— Összefoglalva a mondottakat, mondhatjuk röviden, hogy a buzát nem tudjuk már eladni, miért is el fogjuk adni, hogy mi fogyasszuk el, hiszen nekünk is szükségünk van rá.

— De hisz ez fából vaskarika!

— Az.

— Most még néhány személyi adatot mondj erről a demagógról.

— Több ízben volt földművelésügyi miniszter, amikor is alul zsakettet hordott, felül paraszt inget. A legtöbb demagóg ígéretet az albauljai gyűlésen tette, ahol a parasztnak a hetedik menyországot is odaigérte. Mindebből — bár többször volt kormányon — semmit sem valósított meg. Most újra ígér. Muszáj ígérnie, hisz ellenzékben van.

(A cikk szövetkezetekre vonatkozó része egyszerűsített válasz Kacsó Sándornak és íródeákjának Kovács György urnak is. Kacsóék talán, mert politikai karriert akarnak csinálni, vagy mert vezércikk és mondanivaló hiányában szenvednek, a székely népet most szintén a szövetkezeti mozgalom demagógiájával maszlagolják. Szerk.)

Olvassa és

terjessze az

„Egy Hétet”

A legujabb hitlerista haditalálmányok

Nagyon stilszerűen még április hónapban, a londoni New Chronicle című újság nyomán az egész európai és amerikai civilizált sajtót bejárta az a hír, amely szerint Hitleréknek öt olyan sorsdöntően és hátborzongatóan új haditalálmányuk van, amelyekkel a legközelebbi háborúban, akár a világ összes hadseregeit is, rövid órák alatt fogják tönkreverni.

Ez a hír, sőt rémhir, a maga megdöbbentő áprilisiasságában, páni rémületet keltett mindenfelé. A pacifisták jajgatva hintettek hamut a fejükre és számosan kijelentették, hogy most már hiába a vörös hadsereg és hiába a francia hadsereg és hiába minden, mert Hitlerék ugyanis meghódítják 2-3 héli alatt az egész világot ezzel az öt új haditalálmánnyal, amelyek legszelidebbje például a New Chronicle szerint olyan halálsugár, amely többszáz kilométernyi távolságról is megállítja az összes motorokat. (Bumm!)

Ha tehát a világ tényleg olyan nagyon megrémült a New Chronicle, azaz a Hitlerék öt találmányától, mi lesz akkor most, amikor a cikkemmel az „Egy Hét” tulszárnyalva a londoni lap áprilisi rekordját, a hitleristák abszolúti döntő és sorsdöntő nem is öt, hanem tíz új találmányáról fog értesülni?

Mi azonban nem törődve e cikk megjelenését követő pánikkal, teljesítjük kötelességünket és „Copyright” jogaink fenntartásával ezenel leleplezzük a világ közvéleménye előtt a tíz legujabb hitleri találmányt.

1. Táncoló és éneklő tank! (Ezek az új német tankok, amelyek, hogy másodpercenkénti csekély 750 kilométeres gyorsasággal rohannak át minden akadályon, ráadásul folytonos tüzelés közben még „Horst Wesselt” éneklőkórusban és azonkívül cariokát táncolnak.)

**2. centiméteres legne-
gygyuk!** (Ezek az ágyuk egyenesen Moszkváig nyúlnak, ellenállásuk csak

az, hogy használat közben esetleg visszafelé is elsülhetnek)

3. Földalatti bombavető repülőgépek! (Ezek, propellereik által pokoli gyorsasággal furtalagutakban 25-30 méter mélységben repülnek, kijátszva a légelhárító ütegeket és csak közvetlenül Moszkva vagy Páris alatt emelkednek ki váratlanul az anyaföldből.)

4. Repülő tengeralattjárók! (Ezek a földalatti harcoló repülőgépeket helyettesítik majd a levegőben, ahol automatikusan állandóan eredeti tengervizet bocsájtanak ki magukból, megtévesztve ezzel az ellenséges hadsereget, amely nem fogja majd tudni, hogy ezek ellen a repülő tengeralattjárók ellen a szárazföldi vagy a tengeri stratégia szabályai e az irányadók.)

5. Láthatatlan, szintelen és szagtalan csengető gáz! (Ez a gáz állandó csengetésével idillikus hangulatot varázsol maga körül, miközben az ellenség veszélytelenül lesz megtámadható)

6. Kenyér, hus, tej cukor és szirpótló szer! (Kizárólag csak a német hadsereg háborus használatára, injekciós uton.)

7. Nő-pótló szer! (A hitleri vezérkar által kipróbált és közhasználatban lévő közismert formákban.)

8. Munkanélküliséget eltüntető szer! (Ugymint: Internáló tábor, öngyilkosság, szökés közben való lelövés és más véletlen szerencsétlenségek stb. stb.)

9. Ész-pótló szer! (Annak a huszmillió német polgárnak használatára, akik Hitlerben hisznek.)

10. Áprilisi „Göbbels” sajtószérum! (Amely olyan naivvá teszi a „nyugati civilizáció” sajtóját, hogy havonta legalább egyszer bedőlnek a New Chronicle féle hitleri blöfföknek.)

Keleti Sándor

A szerkesztő postája

OLVASÓINKHOZ! Elnézést kell kérnünk előfizetőinktől és olvasóinktól, mert rajtunk kívülálló okokból ezúttal csak nyolc oldalon tudunk megjelenni. Ugyanis az ünnepek egymásra torlódása miatt képtelenek voltunk a lapot kiszélesíteni, a jövő héten azonban már a megszokott terjedelemben, 12 oldalon jelenünk meg.

Szilágyi András üzeni Gárdonyi Istvánnak Timişoarára. Méliusz N. József a fiatal haladószelle. ú európai író-kritikusgárda egyik legtehetségesebb tagja, az Ujvári Imrék, Klaus Mannok, József Attilák, Bert Brechtnek nemzedékéből. A Helikon-tól a Korunkig, Krenner Miklóstól Szász Endréig, Füzi Bertalantól Franyó Zoltánig és Mikes Imréig a legkülönbözőbb pártállású közéleti embereket, írókat, kritikusokat, politikusokat nevezhetem meg tannknak, ak, knek Méliuszról ugyanez a véleményük. „De megnyugtató és fel-emelő az a tudat, hogy míg „civilizatorikus gátlással” küzdő szerencsétlen lelki szegények telve méreggel, megbántottsággal és oktalan haraggal handabandáznak, addig a karaván halad” írja ön. De hisz Méliusz elleni kirohanásának saját bevallása szerint egy motorja van: az, hogy M. cikket irt egy előadás alkalmával, melyben az ön nevét nem említette meg. A Temesvári Futárban irt kirohanásának minden sorában a mellőzöttség és a Méliuszszal szembeni alacsonyabbrendűségi érzés tör utat. Méliusz iráskészsége, olvasottsága, intelligenciája bántja az ön timisosrai méretekre szabott újságíró horizontját. Jómagam szintén Timisoarán jártam gimnáziumba; ismerem ezt a várost, mint a tenyeremet. Ismerem pénzarisztokratáit, munkásait, kispolgárait s meglepett az a hü kép, amit Méliusz róla rajzolt. Felismertem „szülővárosomat”, ahol sok a pénz és kevés a kultúra, ahol a közönség későn jön a kultúrelőadásra a „pénziér”, ahol a magukat haladó polgároknak nevező újságírók nem ismerik a szellemi fegyverekkel való harcot, hanem igyekeznek társukat a más városban lakó kenyétagadogázza előtt befejeztetni.

Nincs helyünk arra, hogy az ön által kipécézett Méliusz idézetek magyarságával bővebben foglalkozzunk. Hagyjuk a nyelvi boházkodásokat!

Vagy ha már elkövetjük, fordítsuk a szörszálhasogatás fegyverét első sorban *saját magunk* ellen és ne használjunk ilyen mondatokat: Más dolog az, hogy az ilyen irni nem tudó, lelkiismeretlen és zavarosfejű ifjak... *kritikai jogot gyakorolnak*. Ez germanizmus uram! A legtisztább fajtából. A magyar — kritikai jogá-vái éh. Ha nem hiszi, lapezzon utána Szinnyésnél.

Egyébként fontosnak tartjuk idézni egy mult évben Timişoarán járt fiatal magyar nyelvész Kovács Jó-

zsef megjegyzését: „Elkeserítő és ijesztő az a halálos légkör, melyet a timişoari „írás” és újságírók terem-
tettek meg a magyar nyelv terén. Nincs a magyar nyelv területnek még egy olyan városa, ahol gyalá-zatosabban beszélnek magyarul, mint ott. Nagyon természetesnek tartom, hogy Méliusz N. József, Fre-nyó Zoltán és Ormos Iván, akik a magyar nyelvet becsületesen és kellő művészettel használják, népszerűle-nek városukban.

vagy árempelés, munkaidő hosszabbí-tás, vagy bármi más formában je-lentkező súlyosbitása az életviszo-nyoknak — már nem hajlandók tovább ellenállás nélkül eltűnni. Ha pedig a legfelsőbb bíróság ezt a tény-t felismerve a bérempelés mellett döntött az idézett konfliktusban úgy ez csak azt mutatja, hogy az uralkodó réte-gek sem akarják a hirt fészíteni.

A vasöntőde munkásai és a döntőbírótság

Mint már megirtuk, a vasöntőde munkásai közel két hetes sztrájk után felvették a munkát. A munka-felvétel *formális* oka az volt, hogy a gyár igazgatósága belement a munkásság eredeti követelésébe, amely úgy szólt, hogy a vitás bér-kérdést választott bíróság döntse el. Az igazgatóság beleegyezésével tehát megszűnt volna a munkabeszüntetés formális oka. A munkások ugyanis azért nyultak a sztrájk fegyveréhez, mert a vasöntőde igazgatósága me-reven elzárkózott a választott bírósági döntés útján való megoldás elől és így szinte belekényszerítette a munkások vezetőit, hogy kimondják a sztrájkot. Hogy a sztrájkjelszó oly mértékben ragadta meg a gyár össz-munkásságát, mint ahogy az a sztrájk folyamán megnyilvánult, az nagyon jellemző az összmunkásság hangu-

latára. Másrészt a munkásság vezetői egy *tényleges — felülrőljövő —* nyomásnak engedtek, mikor az a sztrájk beszüntetésének a kérdését szavazás alá bocsájtották. A munkásság akkor a sztrájk beszüntetése mellett döntött, mert ösztönösen is, — *de öntudato-san is —* felismerte a pillanatnyi erőviszonyokból fakadó szűkséges-séget. Egyáltalán nem kapituláltak. Tudják jól, hogy a „vita” nem feje-ződött be a munkafelvétellel, mint ahogy az utoisó szó joga — *még ebben a kérdésben is —* fenn van tartva azoknak, akiknek kenyérről és munkájáról szó van — bárminő is legyen a döntőbírótság határozata.

Nem választott bíróság fog ugyanis határozni, mert az elnök személyére vonatkozólag a gyárigazgatóság a munkások minden ajánlatát vissza-utasította és így a döntés, vagy a döntőbírótság kinevezése a táblai főelnöknek jutott. De a fentiekben és mindazon tul, amit már eddig a sztrájkjal kapcsolatban irtunk — felhívjuk a figyelmet arra a döntésre, amit a áprilisben az állami ércbányák munkásainak a bérkonfliktusában hozott. Ezen döntés értelmében a munkásság összes rétegei különböző (szakmunkások, segédmunkások, nő-és ifjummunkások) 5—17 százalékgig terjedő bérempelést kaptak. Ez a döntés csak aláhuzza azt a vitatha-tatlan t é n y t, amit az ország-szerte egyre erősödő bér és más részletkövetelésekért folyó mozgal-mak bizonyítanak és amelyek a munkásság nyomán az ország összes dolgozó rétegei megindítottak és folytatnak: azt a ténnyt, hogy a dol-gozó tömegek életszínvonala olyan fokra süllyedt, hogy ennek a foko-zását — legyen az bércsökkenés,

Specialități de cafe

Johann
kávékülönlegességei
a legjobbak

STR. VLAHUTA 52. TEL. 292

Három szó!

Schwartz

kávéja

jó.

HALLGASSON

TANÁCSOMRA:

fejfájásnál

dörzsölje be homlokát
halántékát valódi

DIANA SÓSBORZSIVÁZ